

Huvudansökan, kandidatprogrammet i filosofi (undervisning på svenska)

Urvalsprov 18.5.2018 kl 14.00–18.00

Skriv ditt namn och dina personuppgifter med tryckbokstäver.

Skriv ditt namn med latinska bokstäver (abcd...), inte till exempel med kyrilliska bokstäver (абгд...).

Om du inte har en finländsk personbeteckning, skriver du istället din födelsetid.

Skriv dina personuppgifter på alla provpapper

Efternamn	
Förnamn (alla)	
Personbeteckning	
E-postadress	
Telefon	

Kontrollera med hjälp av sidnumren att du har fått alla sidor.

Skriv din namnteckning i fältet nedan för att visa att du har kontrollerat ovan nämnda saker.

Namnteckning	
--------------	--

Om du vill att dina provsvar bedöms, lämna det nedanstående fältet tomt.

Om du inte vill att dina provsvar bedöms, skriv följande text i fältet nedan: "*Jag vill inte att mina provsvar bedöms*". I detta fall får du noll poäng i provet.

Att avstå från bedömning	
--------------------------	--

wvc

Läs noggrant igenom alla anvisningar

- Kontrollera att ditt provkompendium utöver titelbladet och anvisningarna (sida 1–4) innehåller följande sidor:
 - provfrågor och svarsfält (sida 5–12)
 - material-del
 - ett konceptpapper för egna anteckningar
- Svara på frågorna på basen av det material som du har läst på förhand eller på basen av det material som du nu får. Var noggrann med att svara på varje fråga utgående från rätt material.
- Bedömningen grundar sig på hur du behärskar helheter, graden av begreppslig precision, språklig tydlighet och förmågan att analysera centrala frågor. Skriv ditt svar tydligt med hela, korrekt formulerade meningar, inte med tankstreck. Svarets tydlighet och språkriktighet beaktas vid bedömningen.
- Skriv dina provsvar på svenska. Svar som har skrivits på andra språk bedöms inte.
- Skriv varje svar i frågans svarsfält som är markerat med linjer. Anteckningar som skrivits utanför svarsfältet beaktas inte i bedömningen.
- Skriv med blyertspenna och med tydlig handstil. Otydliga anteckningar bedöms enligt det alternativet som ger minst poäng.
- Du kan planera dina svar och skriva egna anteckningar på konceptpappret. Anteckningarna på konceptpappret beaktas inte i bedömningen. Du har fått ett konceptpappersark. Du kan få mera konceptpapper av övervakaren.
- Placera ditt provmaterial så att deltagare som sitter nära dig inte kan se dina svar och anteckningar.

Poäng

Urvalsprovet poängsätts på skalan 0–100.

Del	Du kan få	Du kan bli antagen bara om du får
1	0–50 poäng	minst 25 poäng
2	0–50 poäng	minst 25 poäng
Totalt	0–100 poäng	minst 50 poäng

Del 1 baserar sig på den provlitteratur som lästs på förhand och del 2 baserar sig på materialet som delas ut vid provtillfället.

Dina provsvar i del 2 av provet värderas inte ifall du inte uppnått lägsta möjliga godkända poängantal i provets första del.

Om du vill påkalla övervakarens uppmärksamhet

Om du vill påkalla övervakarens uppmärksamhet, ska du höja armen. Övervakaren kommer då fram till dig. Säg ditt ärende till övervakaren med låg röst.

Om du vill gå på toaletten

Du kan besöka toaletten ledsagad av en övervakare. Övervakarna följer en provdeltagare åt gången till toaletten.

De flesta provsalar har endast sådana toaletter i närheten som följer den traditionella könsindelningen i dam- och herrtoaletter. Därför måste den övervakare som följer dig vara en man om du vill besöka herrtoaletten och en kvinna om du vill besöka damtoaletten.

Gör så här om du vill besöka toaletten:

1. Kontrollera att det finns minst två övervakare i salen och att minst en är en person som kan följa dig till toaletten. Om dessa kriterier inte uppfylls, vänta tills situationen har ändrats.
2. Ta fram sidan 2 med texten WC med stor font och håll upp pappret så att övervakaren kan se texten och kommer fram till dig. Vänta tålmodigt. Övervakaren kan kanske inte följa dig till toaletten genast. Övervakaren kan inte heller nödvändigtvis följa provdeltagarna till toaletten i den ordning de anmäler sitt behov.
3. När övervakaren ger dig ett tecken, samla ihop dina provpapper och lägg dem innanför konceptpappret, och följ sedan övervakaren till toaletten.

När du vill lämna in ditt prov

När du vill lämna in provet, lägg in dina provpapper innanför konceptpappret i samma ordning som du fick dem.

När du går för att lämna in provet, ta med alla dina saker från din plats så att du inte behöver gå tillbaka för att hämta dem.

Lämna in alla provpapper, också konceptpappret, till övervakaren i salens främre del.

Lämna in alla papper, även om du har lämnat vissa eller alla uppgifter obesvarade. Bevisa din identitet när du lämnar in provpappren. Kom ihåg att skriva din namnteckning på provkompendiets titelblad. Övervakaren kan ge dig ett separat intyg över att du deltagit i provet om du behöver det.

Materialdel för kandidatprogrammet i filosofi (undervisning på svenska)

Material 1:

Ur Descartes: Beträktelser över den första filosofin, andra betraktelsen:

Om den mänskliga själens natur; att det är lättare att få kunskap om den än om kroppen

Gårdagens betraktelse har försatt mig i så starka tvivel att jag inte längre förmår glömma dem och ej heller ser på vad sätt de skall övervinnas. Jag känner det som om jag plötsligt fallit ner i en djup vattenvirvel och blivit så förvirrad att jag varken kan få fotfäste på botten eller simma upp till ytan. Ändå vill jag arbeta mig upp och på nytt pröva den väg som jag slog in på i går genom att tvivla på allt som tillåter det minsta tvivel, som om jag visste att det är fullständigt falskt. Och jag skall gå vidare på denna väg tills jag finner något säkert eller åtminstone med säkerhet inser just detta, att det inte finns något säkert. Inget annat än en fast och orörlig punkt begärde Arkimedes för att flytta hela jorden ur dess läge, och även jag kan hoppas på stora ting, om jag blott finner den minsta sak som är säker och orubblig. Jag förutsätter alltså att allt jag ser är falskt; jag tror, att ingenting av allt det som mitt bedrägliga minne framställer för mig någonsin funnits till; jag har över huvud taget inga sinnen; kropp, form, utsträckning, rörelse, läge är fantasifoster. Men vad blir då kvar som är sant? Kanske blott detta enda, att ingenting är säkert.

Men hur vet jag att det inte finns något som är skilt från allt det jag nyss räknat upp och som det inte finns minsta anledning att betvivla? Kanske finns det en gud eller hur jag än vill kalla honom som inger mig dessa tankar? Men varför skulle jag anta det, då jag ju själv kunde vara deras upphovsman? Skulle således åtminstone jag själv vara något? Men jag har ju redan förnekat att jag har några sinnen och att jag har en kropp. Jag är dock villrådig; ty vad följer härav? Är jag så bunden vid en kropp och vid sinnena att jag inte kunde finnas till utan dem? Men jag har ju övertygat mig om att det över huvud taget inte finns något i världen, ingen himmel, ingen jord, inga själar, inga kroppar; skulle alltså ej heller jag själv finnas till? Nej, jag fanns säkert till, om jag övertygade mig om något. – Men det finns en viss högst mäktig och högst förslagen bedragare, som alltid avsiktligt bedrar mig. Utan tvivel finns alltså även jag till, om han bedrar mig; och må han bedra mig hur mycket han än förmår, aldrig skall han dock åstadkomma att jag ingenting är, så länge jag tänker att jag är något. Efter en tillräcklig avvägning av alla skäl bör således till slut fastställas, att denna sats *jag finns till, jag existerar* är nödvändigt sann var gång jag uttalar eller tänker den.

Ännu förstår jag dock inte tillräckligt vem detta jag är som nu nödvändigt finns till; och måste jag ta mig i akt, så att jag inte oförsiktigt råkar anta mig vara något annat än den jag är, och på så sätt begår ett misstag till och med i fråga om den kunskap som jag anser vara säkrare och mera självklar än någon annan. Därför skall jag på nytt överväga vad jag tidigare, innan jag hängav mig åt dessa tankar, ansåg mig vara, och jag skall därur avlägsna allt som de anförda skälen i minsta mån kunnat gendriva; på så sätt skall till slut blott det bli kvar som är säkert och orubblig.

Vem har jag således hittills ansett mig vara? En människa naturligtvis. Men vad är en människa? Skall jag säga ett förnuftigt djur? Nej, ty då skulle jag nästan ställas inför frågan vad ett djur är och vad förnuftigt

är, och på så sätt skulle jag från en fråga drivas över till flera och svårare; dessutom har jag inte så mycket tid att jag skulle vilja förlösa den på dylika spetsfundigheter. I stället vill jag här rikta min uppmärksamhet på de tankar som tidigare av sig själva och helt naturligt föll mig in var gång jag begrundade vad jag var. Först föll mig då in att jag hade ett ansikte, händer, armar och hela denna anordning av olika kroppsdelar som man kan se även hos ett lik och som jag gav namnet ”kropp”. Dessutom föll mig in att jag intar föda, går, förnimmer och tänker – och dessa verksamheter tillskrev jag själen. Men vad denna själ var, det uppmärksammade jag inte eller också föreställde jag mig den som något slags fint ämne – liknande vinden eller elden eller etern – ingjutet i mina grövre kroppsdelar. Vad en kropp var, därom hyste jag inga som helst tvivel, utan ansåg mig ha tydlig kunskap om dess natur. Hade jag försökt beskriva den sådan jag uppfattade den i min tanke, så skulle förklaringen blivit följande: med ”kropp” förstår jag allt det som kan inneslutas i någon form, lokaliseras till en plats och som kan så uppfylla ett rum att det därur utestänger varje annan kropp; vidare det som kan förnimmas med känseln, synen, hörseln, smaken eller lukten och som kan försättas i rörelse på många sätt – dock inte av sig självt utan av något annat som berör det. Ty att ha förmåga att röra sig själv liksom även att förnimma och tänka ansåg jag ingalunda tillkomma kroppens natur; jag förvånade mig tvärtom över att finna dylika förmågor hos vissa kroppar.

Men hur är det nu, då jag antar en ytterst mäktig och – om jag så får säga – illvillig bedragare som bemödar sig att så mycket som står i dess makt på alla sätt föra mig bakom ljuset? Kan jag påstå att ens det allra minsta av allt det, varom jag nyss sagt att det hör till kroppens natur, tillkommer mig? Jag spänner min uppmärksamhet, tänker efter, överväger saken på nytt – men jag tröttnar på att förgäves upprepa samma sak. Men hur är det med det som jag tillskrev själen? Att intaga föda eller att gå? Eftersom jag nu inte har någon kropp, så synes mig även dessa verksamheter vara ren dikt. Att förnimma? Men inte heller detta kan ske utan kropp, och dessutom har jag tyckt mig i drömmen förnimma mycket men senare märkt att jag inte förnummit det. Att tänka? Här har jag det! Tänkandet finns till; det ensam kan inte skiljas från mig. Jag finns till, jag existerar – detta är säkert. Men hur länge? Jo, så länge jag tänker; ty det skulle kanske till och med kunna hända, att om jag var utan varje tanke, hela mitt jag i och med detta upphörde att finnas till. Jag medger nu ingenting som inte är nödvändigt sant; jag är således kort och gott blott ett tänkande ting, dvs. själ eller ande, förstånd eller förnuft – ord av för mig förut okänd betydelse. Jag är emellertid något verkligt, ett i sanning existerande ting; men på vad sätt beskaffat? Jag har redan sagt det – ett tänkande ting.

Material 2: Ur Raimond Gaita: "Hellre en än tio"

Det följande är ett avsnitt ut Chaim Kaplans dagbok från Warszawa: "En rabbin från Lodz tvingades spotta på en Torah-rulle som fanns i den heliga arken. I fruktan för sitt liv lydde han och vanhelgade det han och hans folk håller heligt. Efter en kort stund hade han ingen saliv kvar, han blev torr i munnen. När nazisten frågade varför han slutade spotta svarade rabbinen att han var torr i munnen. Sonen av "herrerassen" började spotta i rabbinens mun och rabbinen fortsatte att spotta på Torah."

Jag citerar inte det här för att chockera eller topprida läsaren. Det finns mycket man kunde säga om detta avsnitt – mycket som är relevant för den här uppsatsen – men jag vill bara säga en sak. Det är framför allt ett avsnitt som *kunde* förmå en att tala om "ondskans realitet", och i samband därmed om hur de som (på olika sätt) är indragna i den kan "komma till skada". Men som jag förstår det är onskans "realitet" inte en realitet som man kan gnugga någons näsa i, inte heller en realitet "i kraft av" vilken något moraliskt påstående eller någon moralisk sats är sann, eller "i kraft av" vilken något uttryck har mening. Varmed jag inte vill förneka att det just i ett sådant fall är på sin plats att tala om "ondskans omisskännliga närvaro", eller om möjligheten att reducera ondska till *dålighet* av det ena eller andra slaget, eller om det banala i att tro att man kan komma långt i etiken genom att tala om att välja sina principer, eller om att föreskriva, inta attityder, ogilla, berömma eller klandra. Ondskans realitet är inte en realitet som kan fortbestå utan att man möter den, och vad det innebär att möta den är betingat av vad vi för med oss till detta möte på ett sätt som i viktiga avseenden radikalt skiljer sig från det sätt på vilket t.ex.

varseblivningen är beroende av fysiska betingelser. Ondskans realitet är förbunden med och är själv ett exempel på vad vissa filosofer kunde kalla en "epistemisk" eller "kognitiv" vokabulär ("förstå", "sken och verklighet", "se saker och ting som de är" osv) men kärnan i denna vokabulär är här inte den klara varseblivningens metafor, utan begreppet visdom. De visa ser visserligen "saker och ting som de är", men "hur saker och ting är", när de visa ser dem som de är, *är* inte oberoende av att det paradigmiskt (om än inte uteslutande) är de visa som uppenbarar dem. Om man reflekterar över begreppet visdom och över hur en person kreativt måste placera sig i sin erfarenhet för att betraktas som vis, eller för att hans ord ska förmedla någon moralisk verklighet överhuvudtaget, till honom själv eller till andra, och om man, i samband med detta, reflekterar över hur begreppen autentiskt eller auktoritativt tal och "det godas och ondas realitet" hänger samman, så tror jag att man varken kommer att vara lockad att tolka uttrycket "ondskans realitet" i enlighet med den såkallade moraliska realismen, eller att tro att den därför *bara* kan vara ... (fyll i punkterna som ni vill, t.ex. uttrycket för en inställning, en känsla, ett val). Jag har varit dogmatisk, men min avsikt har inte varit att övertyga någon om något, utan bara förebygga vissa missförstånd.

Bedömningsgrunder för inträdesprovet i filosofi 2018.

Svaren bedöms som en helhet. Bedömningen grundar sig på skribenten behärskar helheter, graden av begreppslig precision, språklig tydlighet och förmågan att analysera centrala frågor.

Följande bör finnas med för fulla poäng.

Uppgift 1:

Von Wright motiverar påståendet genom att betrakta den historiska utvecklingen och det sammanhang den visar med andra drag i den samtida kulturen. För von Wright är den analytiska filosofin en filosofi för ett tidsskede som präglas av vetenskap och teknik och en sentida arvtagare till upplysningen och dess framstegstro. Von Wright ser den analytiska filosofin som kopplad till upplysningen och dess framstegstro. Den analytiska filosofin har en vetenskapligt grundad inställning till filosofin och är kopplad till utvecklingar inom naturvetenskaperna, något som speciellt kan ses i den form av analytisk filosofi som utvecklades inom Wienkretsen. Den analytiska filosofins logisk-filosofiska verksamhet och den vetenskapsfilosofiska aktivitetens roll fortsätter att göra den analytiska filosofin slagkraftig. Den analytiska filosofins utbreddhet kan klargöras genom behandling av de olika strömningarna av analytisk filosofi som genomsyrat olika delar av den Europeiska kontinenten och USA. Von Wright behandlar i alla fall hermeneutiken, den kritiska teorin, idealismen och det han kallar för det "postmoderna" perspektivet. Skribenten bör klara av att återberätta vad von Wright skriver om dessa och inte endast nämna dem vid namn.

Uppgift 2:

I sitt historiska narrativ placerar von Wright vardagsspråkfilosofin under rubriken för den analytiska filosofins andra våg. Vardagsspråkfilosofin utvecklas under den tid som gick mellan den analytiska rörelsens fördrivande av nationalsocialismen i mellaneuropa och dess återkomst efteråt. Von Wright berättar att vardagsspråkfilosofins historia har sin grund i den senare Wittgensteins tänkande och den nya metod Wittgenstein utvecklade. Den senare Wittgensteins tänkande skilde sig markant från den tidigare Wittgensteins tänkande och ledde till att Bertrand Russell, en av de största gestalterna inom den tidiga analytiska filosofin, tog avstånd från Wittgensteins senare tänkande. Också den senare Wittgensteins tänkande är påfallande nära släkt med Wienkretsens. Vardagsspråkfilosofins utbrott skedde i Oxford, där den idealistiska traditionen tidigare varit stark i och med Alfred Ayers inflytande. Speciellt Gilbert Ryle bidrog till att befästa vardagsspråkfilosofin i Oxford. Efter John Austins död och Ernest Gellners kritik mot denna sk. "oxfordfilosofi" avtog vardagsspråkfilosofins blomstringsperiod, men den nådde ändå fram till USA. Von Wright kontrasterar vardagsspråkfilosofin med Russells och de logiska positivisternas inställning. Vardagsspråkfilosofin intresserar sig inte för vetenskapliga och logiska frågor eller för att med logikens hjälpmedel avslöja formaliserbara djupstrukturer som ligger under språkets yta. Däremot ser han paralleller mellan vardagsspråkfilosofin och Moores filosofi: det handlar om att klargöra innebörden i för alla välbekanta uttryckssätt som används i vardagsspråket. Wittgensteins sena filosofi har en holistisk prägel. Det är språkbrukets faktiska verklighet och dess förvecklingar som skall beskrivas som olika "livsformer" hörande till "människans naturalhistoria". Filosofin blir då inte någon lära utan en verksamhet som Wittgenstein uttrycker det. Von Wright noterar att det inte är en lätt fråga att besvara vari värdet av vardagsspråkfilosofin ligger. Sådan språkanalys måste anknyta till något redan känt filosofiskt problem såsom Ryle gör, värdet ligger då i att klarlägga betydelser. Von Wright är skeptisk till det filosofiska värdet i Austins analyser. Man kan peka på von Wrights rädsla att vardagsspråkfilosofin speciellt i senwittgensteiniansk form kan leda till den relativism och inkommensurabilitet mellan verklighetsuppfattningar som pragmatismen innehåller.

Uppgift 3

Descartes använder tvivel som metod för att nå fram till säkra grunder för kunskap. Genom Descartes tänkande löper en stark dualistisk indelning mellan kropp och själ. Descartes börjar med att tvivla på sitt minne och sina sinnen som källor för kunskap. Efter detta frågar han sig ifall det skulle finnas någon annan väg att nå säker kunskap via. Som garant för kunskap överväger Descartes Gud, men han kan likväl själva vara sina tankars upphovsman. Descartes vänder sig till tänkandet och finner där en garant för hans egen existens. Efter detta fokuserar Descartes på frågan om vad han själv är och behandlar den med hjälp samma metodiska tvivel. Descartes ifrågasätter om han kan få säker kunskap om att han har en kropp, vilket han definierar som något som det som kan inneslutas i en form, lokaliseras till en plats, uppfylla ett rum, förnimmas och försattas i rörelse. Till nästa prövar Descartes ifall hans förnimmelser om att ha en kropp kan vara sanna, han kommer fram till att något mäktigt väsen kan bedra honom om allt det som gäller kroppen och själva förnimmandet också. Descartes drar slutsatsen att det enda han inte kan betvivla är hans tänkande, som inte kan skiljas från vad han är, således är han ett tänkande ting (själ, ande, förstånd eller förnuft).

Uppgift 4

- Gaita ifrågasätter tanken om ondskans realitet som något konkret, som kan garantera moraliska påståenden eller satsers sanning eller ge uttryck mening
- Däremot kan man enligt Gaita tala om ondskans närvaro eller om dålighet
- Gaita anser det därför banalt att i etiken tala om att välja sina principer, föreskriva, berömma eller klandra
- Ondskans "realitet", säger Gaita, är något som *visar sig i mötet* med ondskan
- Möten med ondskan är beroende av och genomsyrade av bakgrundsfaktorer, vad vi för med oss till mötet med ondskan är av annan karaktär än varseblivningar
- Därav ser Gaita att ondskans realitet är förbunden med ett kunskapsmässigt (kognitivt, epistemiskt) register, men inte som klar varseblivning utan kopplad till visdom. Även de "visa" som ger sig ut för att "se" ondskan möter också ondskan och för med sig sitt perspektiv i detta möte, auktoritära tolkningar av ondskan och godhet är också förankrade i perspektiv.
- Gaita varnar för att koppla tanken om ondskans realitet till en moralisk realism som ger en utestängande tolkning av vad ondskan är